

Τα χαρακτηριστικά του χαρτιού εκτύπωσης των Φ.Ε.Κ.

Το χαρτί που χρησιμοποιήθηκε για την εκτύπωση των φύλλων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως από την πρώτη της κυκλοφορία έως τα τέλη του 20^{ου} αιώνα, παρουσιάζει διαφορετικά ειδικά χαρακτηριστικά που διαμορφώνονται σύμφωνα με τις τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα της παραγωγής χαρτιού. Χρήσιμες πληροφορίες για τα ειδικά χαρακτηριστικά του χαρτιού εκτύπωσης, όπως τις διαστάσεις του φύλλου εκτύπωσης, το χρώμα, το πάχος, το υδατόσημο και την ποιότητα του, αντλούμε από την μακροσκοπική εξέταση των αντιτύπων των Φ.Ε.Κ. διαφόρων ετών, αλλά και από τις αρχειακές πηγές των αντίστοιχων περιόδων.

Ανάμεσα στις αρχειακές συλλογές που φυλάσσονται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους περιλαμβάνεται το *Βιβλίο Παραγγελιών και Λογαριασμών της Βασιλικής Τυπογραφίας και Λιθογραφίας* του έτους 1838 (Αρχείο Γραμματείας / Υπουργείου επί των Οικονομικών (1833-1862), φ.405, Γ.Α.Κ. -Κ.Υ.), στο οποίο αναφέρεται ότι για την εκτύπωση της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως χρησιμοποιείται «χαρτί τρικάπελλον». Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται από την εξέταση αντιτύπων Φ.Ε.Κ. της εποχής εκείνης, στα οποία έχει χρησιμοποιηθεί χειροποίητο γραμμωτό χαρτί, με υδατόσημο που απεικονίζει τρία καπέλα. Πρόκειται για λεπτό χαρτί υπόλευκου χρώματος, πάχους 0,015mm.

Μετά τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, το χειροποίητο γραμμωτό χαρτί αντικαθίσταται από μη γραμμωτό χαρτί χειροποίητο ή μηχανής και από τη δεκαετία του 1870 εισάγεται η χρήση μη γραμμωτού χαρτιού βιομηχανικής παραγωγής. Επίσης, παρατηρούνται αλλαγές στην ποιότητα του χαρτιού οι οποίες σχετίζονται με τη σύσταση του χαρτοπολτού που χρησιμοποιείται για την παραγωγή. Η ποιότητα του χαρτιού βελτιώνεται τον 20ο αιώνα με την νέες εξελίξεις στην τεχνολογία παραγωγής χαρτιού.

Σε έγγραφο του Υπουργείου Εσωτερικών των ετών 1883 και 1884 αναφέρεται ότι είναι αναγκαία η προμήθεια «χαρτιού καντζηλαρίας» για την εκτύπωση της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (Αρχείο Υπουργείου Εσωτερικών (1863-1916), φ.899, Γ.Α.Κ. -Κ.Υ.).

Από την εξέταση αντιτύπων Φ.Ε.Κ. που χρονολογούνται στα τέλη του 19^{ου} αι και έως το πρώτο τέταρτο του 20^{ου} αι. (έτη 1893 έως 1926) προέκυψε ότι χρησιμοποιήθηκε χαρτί μη γραμμωτό, υπόλευκου ή υποκίτρινου χρώματος, λεπτό (πάχους 0,06-0,09mm) με υδατόσημο ΧΑΡΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ.

Σχετικά με τις **διαστάσεις των αντιτύπων** της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, παρατηρούμε ότι κατά τα πρώτα έτη κυκλοφορίας της εφημερίδας είναι 26 έως 27,5cm X 20cm, αλλά από τη δεκαετία του 1880 οι διαστάσεις των Φ.Ε.Κ. είναι μεγαλύτερες και φτάνουν τα 31cm X 23cm. Αξίζει να αναφερθεί ότι σε έγγραφο με ημερομηνία 20 Αυγούστου 1883, ο Διευθυντής του Εθνικού Τυπογραφείου απευθυνόμενος προς το Υπουργείο Εσωτερικών παρακαλεί όπως «κατά τη νέαν παραγγελίαν χάρτου της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως φροντίση να είναι ο χάρτης ούτος διπλούς τας διαστάσεις ήτοι 94 X 6 3 εκ. διότι τούτο ευκολύνει την εκτύπωσιν κατά πολύ» (Αρχείο Υπουργείου Εσωτερικών (1863-1916), φ.899, Γ.Α.Κ. - Κ.Υ.).

Από την επεξεργασία του αρχειακού υλικού προέκυψαν επίσης, στοιχεία για τον **αριθμό αντιτύπων κυκλοφορίας** της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως. Στο *Βιβλίο Παραγγελιών και Λογαριασμών της Βασιλικής Τυπογραφίας και Λιθογραφίας* (Αρχειό Γραμματείας / Υπουργείου επί των Οικονομικών (1833-1862, φ.405) εντοπίστηκαν δύο αναφορές σε εκδόσεις Φ.Ε.Κ. του έτους 1838 και συγκεκριμένα στις 30/9/1838 για εκτύπωση του Φ.Ε.Κ. αρ.39 σε 350 αντίτυπα, σε χαρτί τρικάπελλο διαστάσεως ½ φύλλου και κόστους εκτύπωσης 6 δρχ. και στις 10/12 ανατύπωση του Φ.Ε.Κ. αρ.38 σε 175 αντίτυπα.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι σχεδόν μισό αιώνα αργότερα και συγκεκριμένα την 13/1/1883, ο Διευθυντής του Εθνικού Τυπογραφείου απευθυνόμενος προς το Υπουργείο Εσωτερικών αναφέρει ότι από 1^{ης} Σεπτεμβρίου μέχρι του τέλους του έτους 1881 εκτυπώθηκαν 116.000 αντίτυπα της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, ενώ από 1^{ης} Σεπτεμβρίου μέχρι του τέλους του έτους 1882, εκτυπώθηκαν 449.145 αντίτυπα, και σημειώνει χαρακτηριστικά ότι «σχεδόν πενταπλασιάστηκε η εργασία» (έγγραφο Αρ.48/15, Αρχειό Υπουργείου Εσωτερικών (1863-1916), φ.899 Γ.Α.Κ. -Κ.Υ.).

Συμπερασματικά, παρατηρείται ότι για την εκτύπωση των Φ.Ε.Κ. επιλέγεται λεπτό χαρτί, υπόλευκου ή υποκίτρινου χρώματος, ενώ η ποιότητα του χαρτιού ποικίλει ακολουθώντας τις τεχνολογικές εξελίξεις στην παραγωγή του χαρτιού.

Τέλος, από τη δεκαετία του 1880 σημειώνεται αλλαγή στο μέγεθος του φύλλου εκτύπωσης και αλματώδης αύξηση του αριθμού των αντιτύπων για την κάλυψη των αναγκών της εποχής.

Αγγελική Στασινού,

Συντηρήτρια αρχειακού υλικού και βιβλίων,

Γενικά Αρχεία του Κράτους, Κ.Υ.